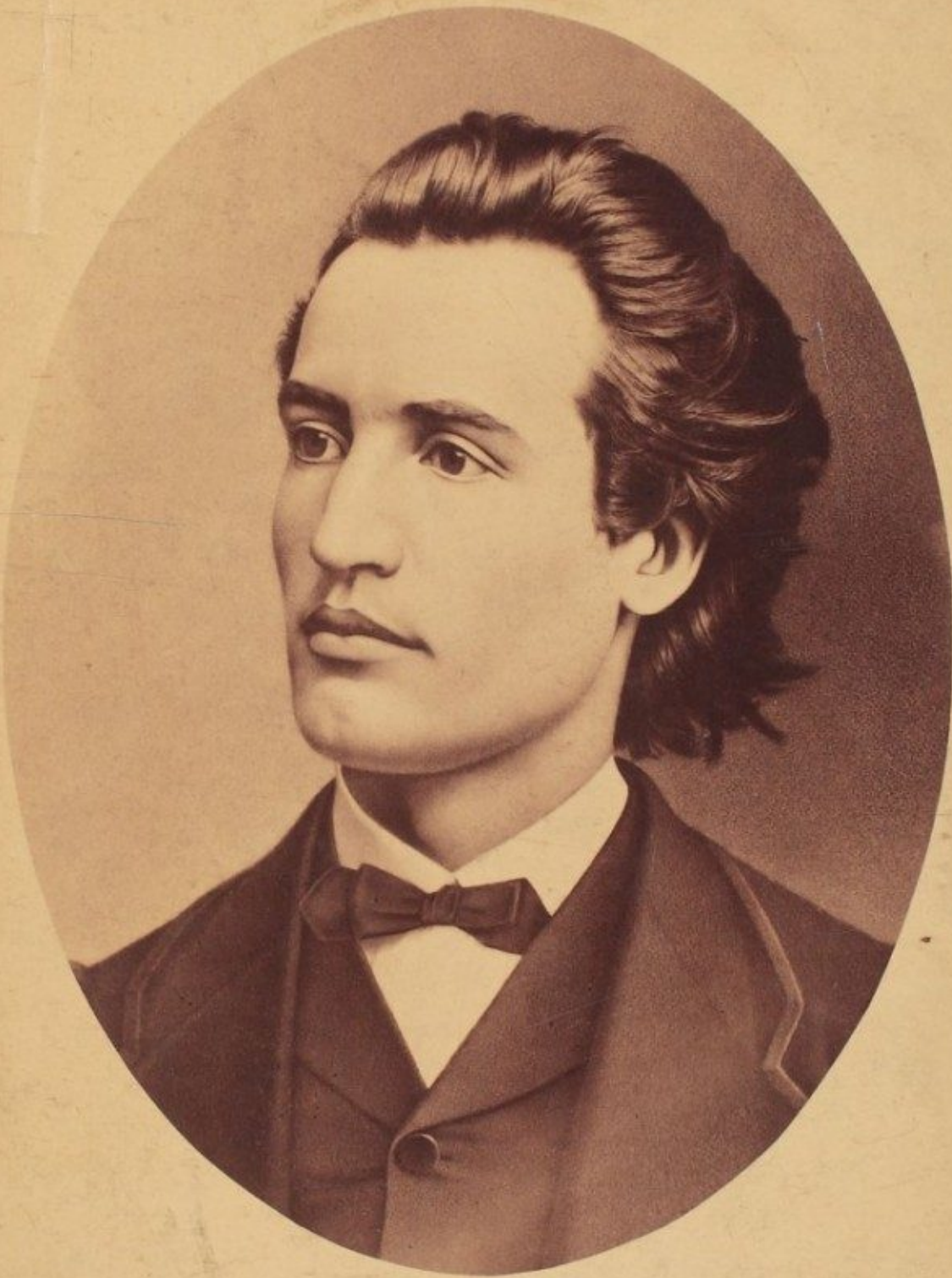

**„COLUMNNA LUI TRAIAN” – de
Mihai Eminescu [1 aprilie
1882]**

M. Eminescu de Mari

Bernhard Brandt

JASSY.

Fără îndoială unul din meritele d-lui B. P. Hăsdău este de-a fi introdus un nou metod, pozitivist oarecum, în cercetarea istoriei naționale. Înzestrat c-o memorie imensă și c-o putere de combinație aproape egală cu această memorie, întrunind deci cele două calități ce caracterizează inteligențele geniale: memoria și judecata, cunoscând o sumă de limbi vie și moarte, între cari pe cele slave, d-sa ne-a descoperit cel dintâi izvoarele slavonești atingătoare de istoria noastră, cu atât mai prețioase cu cât, fiind înconjurați de slavi, aceștia ne cunoșteau poate mai bine decât popoarele apusene. Cronice polone, colecțiuni de documente slavone, poezia poporană a neamurilor balcanice și a celor de la nord, multe din acestea au fost atrase în cercul cercetărilor sale și încet-încet istoria noastră se reconstruiește piatră cu piatră ca manifestare uniformă a unui singur geniu național, al geniului poporului românesc.

La început poate nici d-sa însuși nu-și cunoscuse calea și marginea puterilor. Scriind uneori romane sau drame, alteori economie politică, ba ascuțindu-și până chiar în foi umoristice, spiritul său părea a nu se fi înțeles pre sine însuși. Chiar „Columna lui Traian” era la început un ziar politic, mai pe urmă a devenit o revistă în care se publicau și drame și poezii de-o valoare problematică. În forma însă în care reapare – cu sfera mărginită la istorie, lingvistică și psihologie poporană – dezbrăcată de sterpe polemici politice și de alte materii străine,

„Columna lui Traian”, ale cărei două prime fascicule le avem dinaintea-ne, promite a deveni o prețioasă revistă și a da o nouă impulsie științei române. Științei române, zicem, pentru că, dacă științele naturale și matematicile sunt prin chiar natura lor cosmopolite, știința istoriei, a limbii, a manifestărilor artistice ale unui popor, a vieții lui juridice, a datinelor, este o știință națională. Acestea din urmă întăresc vertebrele naționalității, acestea fac pe un popor să se cunoască pe sine însuși, îl păstrează în

originalitatea și tinerețea lui și-l mântuie de platitudinea unei culturi cosmopolite.

Dacă luăm aminte la stricăciunile pe cari le-au adus întregimei vieții noastre naționale emigrația tinerimii orășenești în străinătate, care nu ne aduce de-acolo în schimb decât o sumă de trebuințe costisitoare, uitarea de țară, stârpiciune intelectuală și o completă lipsă de interes pentru limba, literatura și istoria noastră, pentru tot ce ne deosebește în bine chiar de străini, cată să recunoaștem că era necesară o reacție care să ne emancipeze de sub înrâurirea intelectuală a romanurilor lui Daudet și a comentatorilor Codului Napoleon și – reacționari fiind – salutăm reacția și în „Columna lui Traian”, dorindu-i cea mai deplină izbândă.

„Columna” va apărea o dată pe lună, abonamentul e minim, numai de 20 lei pe an, ajustarea tipografică destul de îngrijită. Nrul I cuprinde:

D. Densușeanu: Monumente pentru istoria țării Făgărașului.

D. P. Hășdeu: Un nou, punct de vedere asupra ramificațiilor gramaticii comparative. Climescu, Curpăn și Petrov: Din obiceiurile juridice ale poporului român în districtul Bacău. Dr. D. Brândză: Limba botanică a țăranului român.

D. P. Hășdeu: Manuscriptul românesc din 1574 aflător la London în British Museum.

D. Băican: Din anecdotele poporului român.

Mai mult decât interesant este studiul d-lui N. Densușeanu. Zicem mai mult decât interesant pentru că documentele publicate rezolvă în mare parte chestiunea dreptului public al românilor de sub Coroana Habsburgilor. Pe când opinia maghiarilor era că poporul românesc n-ar fi avut în trecut nici libertate, nici nobilitate, nici drept propriu, d. Densușeanu citează un vraf de izvoare, dovedind că deja secolul al Xiv-lea al lui Mircea cel Mare e plin dincolo de

munți de Knezii et seniores Olachales, de districte române, de veri nobiles, adevărați nobili, între cari întâlnim chiar Basarabi, de possessiones valachales având veche și aprobată lege proprie, antiquam et aprobatam legem districtuum valachicalium universarum, jus Wolachie, și autorități elective din oameni onești și nobili, ut certos probos nobiles viros ad id sufficientes iuxta ritum volochie eligant et adoptent. Ba chiar a înnobila se chema boeronisare, a boieri. Din acest studiu se vede mai mult: identitatea instituțiilor române de pretutindene, o unitate a poporului românesc, preexistentă formațiunii statelor dunărene, unitate ce cuprinde în unele priviri și pe românii de peste Dunăre.

O interesantă culegere promite a deveni aceea a răspunsurilor pe cari învățătorii rurali le dau la chestionarul ce li s-a împărțit în 1877. Încă sub ministrul Maiorescu se împărțise, după cum știm, un asemenea chestionar privitor la datinele poporului, la naștere, nunți, înmormântări și la alte ocazii solemne. La chestionarul întâi a lucrat mai cu seamă Ion Creangă; al doilea chestionar e făcut de d. Hăsdeu și se mărginește la obiceiurile juridice ale poporului nostru.

Ca prime specimene se publică răspunsurile a trei învățători din județul Bacău.

D. dr. Brândză începe a publica în „Columna” numele ce-l dă poporul plantelor, pururea în alăturare cu numele botanice latine. D. Hasdeu face în aceste două fascicule istoricul extern și o analiză filologică a manuscrisului românesc din British Museum, cel mai vechi dacă datează cu certitudine din anul 1574. E un text român al celor patru evanghelii scrise cu frumoase caractere. În catalogul Museului figura ca text slavon. Cartea a fost odinioară proprietatea unui nepot de frate al lui Mihai Viteazul.

În fasciculul II e peste tot continuarea aceluiași materii, plus o notă asupra unei excursiuni făcute de d. Bianu în mănăstirile din Moldova, o poveste de P. Ispirescu și o

traducere – în proză – a Infernului lui Dante, despre care nu știm tocmai bine ce-o fi căutând în „Columna”.

Cercetările istorice, filologice și de psihologie populară n-ar prezenta un interes atât de viu dacă am avea o epocă de înaltă civilizație în urmă-ne, dacă ființa noastră națională s-ar fi păstrat, în haina neîmbătrânirii, în scrierile unor cugetători anteriori. Dar civilizația noastră e falsă; străini și semistrăini născuți în București ori în orașele de pe Dunăre și franțuziți la Paris, aceștia au falsificat și drept, și viață publică, și datini, au prefăcut Cuventele den bătrâni în limba păsărească a gazetelor și a pledoariilor dinaintea tribunalelor, încât chiar dicționarul limbei în circulație trebuie trecut prin depănătoare și ne vedem nevoiți a face istoria fiecărei vorbe pe care-o întrebuițăm pentru a-i păstra înțelesul.

Am putea zice că e luptă de toată ziua pentru toate bunurile naționalității noastre. Lucrările acestea nu ar fi atât de însemnate dacă n-ar fi prezentat greutatea la fiecare pas, dacă nu ar fi un continuu stimul pentru acțiunea intelectuală. Ceea ce se dezgroapă prin aceste documente istorice și lingvistice nu sunt dar numai materialuri de interes arheologic, ci e România însăși, e geniul poporului românesc de pe care se înlăturează păturile superpuse de ruine și de barbarie. Fiece pas înainte se face aci în înțelesul reconstruirii naționalității române și pentru ca ea însăși să se recunoască pe sine, să-și vie în fire. Blestemul din Biblie, „în sudoarea frunții tale îți vei câștiga hrana”, n-a fost un blestem, ci o binecuvântare. „În sudoarea frunții tale te vei cunoaște pe tine însuși” zicem cercetătorilor pe terenul istoriei și a lingvisticei bucurați de aceste rezultate ale unei munci naționale, rezultate greu de câștigat în comparare cu deprinderea mecanică a formelor esteriore ale unei civilizații străine.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro